

Gaziantep'te Dört ve Beş Yıldızlı Otellerin Restoranlarında Çalışan Personelin Kişisel Hijyen Uygulamaları Üzerine Bir Alan Araştırması (A Field Research on Personal Hygiene Practices of Personnels Working in Restaurants of Four and Five Star Hotels in Gaziantep)

Bahar KINACI^a, *Hakan ÇETİNER^b

^aMinister Of Family and Social Policies, 06510 Çankaya, Ankara/TURKEY

^bGazi University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management, 06830 Gölbaşı, Ankara / Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:02.01.2013

Kabul Tarihi:23.02.2013

Anahtar Kelimeler

Kişisel Hijyen,
Restoran,
Otel

Keywords

Personal hygiene,
Restaurant,
Hotels

Öz

Bu çalışmada; Gaziantep'te faaliyet gösteren dört ve beş yıldızlı otellerin restoranlarında çalışan personelin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi ve bu uygulamaların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmış ve araştırma 2011 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında 200 personelin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmaya katılan personelin %33'ü kadın ve %67'si erkektir. Personelin el, yüz ve ayak yıkama uygulamaları incelendiğinde, “*tuvalete girdikten sonra el yıkama*” uygulamasının gerek kadın gerek erkeklerde en yüksek puan ortalamasına sahip olması en çok bu konuya dikkat edildiği sonucunu ortaya koymaktadır. Buna karşın “*tuvalete girmeden önce el yıkama*” uygulamasının kadınlarda ve “*dışarıdan eve gelindiğinde el-yüz yıkama*” uygulamasının erkeklerde en düşük puan ortalamasına sahip olması personelin bu uygulamayı yeteri kadar yerine getirmediğini göstermektedir.

Abstract

In this research, it has aimed to identify the personal hygiene practices of personnels working in restaurants of four and five star hotels in Gaziantep, and investigate whether these practices are statistically significant difference depending on the variable of gender. In this research was used descriptive survey model and it was carried out in the months of July and August in 2011 with participation of 200 personnels. 33% of the personnel who participated in the research are female and 67% are male. When the situation about the hand, face and foot washing practices of personnel is examined, having highest point average of both females and males related to “*washing hands after toilet*” shows that watched out most to this issue. In spite of that, having least point average among females of “*washing hands before toilet*” and among males of “*washing hand-face when came from outside*” shows that personnel is not implement enough these practices.

*Sorumlu yazar

hakan@gazi.edu.tr (H. Çetiner)

GİRİŞ

Kişisel hijyen, bireyin sağlığını korumak ve sürdürmek için bir gün içerisinde yapması gereken “öz bakım” uygulamalarıdır. Bu uygulamalar, bireysel ve sosyal sağlığın dayandığı bir temel olmakla beraber, aynı zamanda uygarlık düzeyinin de bir göstergesidir (Soydaş, 2007:7; Kalıncı, 2006:4).

Kişisel hijyen uygulamalarının başında el hijyeni gelir. El hijyeninin sağlanmasında en önemli faktör ise ellerin doğru şekilde ve düzenli olarak yıkanmasıdır. Birçok araştırma, düzenli ve doğru şekilde el yıkamanın, pek çok hastalığın yayılmasını önlemede en önemli korunma yöntemi olduğunu vurgulamaktadır (Kendall ve ark., 2012:5; Sarter ve Sarter, 2012:168; Petty, 2009:253; Nenstiel, White and Aikans, 1997:56).

Kişisel hijyen uygulamalarında en önemli hususlardan bir diğeri de gereken her durumda yüz ve ayakların yıkanmasıdır. Bu noktada el, yüz ve ayakların yıkanmasında kullanılan malzemeler kişisel hijyen açısından önem taşımaktadır. Buna göre, kullanılan sabunun türü yeterli hijyenin sağlanması açısından önemlidir. Yapılan araştırmalar kalıp sabunların sıvı sabunlara göre bakterilerle daha fazla kontamine olduklarını göstermektedir (Sutton, 2009:50; Kabara ve Brady, 1984:1). Bu nedenle kişisel hijyen uygulamalarında sıvı sabunların kullanımı tercih edilmelidir (Çetiner, 2010:47).

Tırnakların düzenli olarak kesilmesi, günlük duş alınması, iç çamaşırı, çorap ve kıyafetlerin düzenli olarak değiştirilmesi, dişlerin günde en az iki kez fırçalanması da önemli kişisel hijyen uygulamalardandır (Çetiner, 2010:49-50; Arduser and Brown, 2005:43). Bu uygulamaların doğru şekilde yerine getirilebilmesi ise, kişinin el, yüz, ayak ve banyo havlusu, diş fırçası, tırnak makası ve tarak gibi malzemelerine sahip olmasına ve bu malzemeleri başkalarıyla ortak kullanmamasına bağlıdır.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Restoranlar, otellerin konaklamadan sonra hizmet verdikleri en önemli departmanlardandır. Bir otelde konaklayan müşterilerin büyük çoğunluğu otel restoranlarından faydalanmakta ve bu hizmet müşterilerin otelden memnun kalma derecesini önemli ölçüde etkilemektedir. Müşterilerin gittikleri restorandan memnun kalma durumları; yemeğin lezzeti, servis kalitesi ve hızı, temizlik ve hijyen, atmosfer, fiyat, personel ve iletişim gibi çeşitli faktörlerle yakından ilişkilidir. Geçmişten günümüze yapılan birçok araştırma; bu faktörler arasında müşterilerin restorandan memnun kalma durumlarında ve aynı restorani yeniden tercih etmelerinde temizlik ve hijyenin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Barber, Goodman and Goh, 2011; Ryu, Han and Kim, 2008; Aksoydan, 2007; Threemitaya, 2003:49; Monteiro, 2000:72; Brown ve ark., 1991; National Restaurant Association, 1983). Bir restoranda

temizlik ve hijyenin tam olarak sağlanabilmesi ise, öncelikle personelin kişisel hijyen uygulamalarına dikkat etmesine bağlıdır.

Kişisel hijyen, temizlik ve hijyen uygulamalarının en önemli konusundan biridir. Restoran personelinin kişisel hijyen uygulamaları müşteri memnuniyetini sağlamanın yanında, bakterilerin bulaşmasını ve yayılmasını önlemede de son derece önemlidir. Bu nedenle her restoran çalışanı temel sağlık koşulları ve temel besin güvenliğinin sağlanabilmesi için kişisel hijyen uygulamalarını yeterli düzeyde ve doğru şekilde yerine getirmelidir (Arduser and Brown, 2005:33).

Bu çalışmada; Gaziantep’te faaliyet gösteren dört ve beş yıldızlı otellerin restoranlarında çalışan personelin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi ve bu uygulamaların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, ilişki arayıcı betimsel tarama türünde bir araştırmadır. Araştırma Gaziantep’teki dört ve beş yıldızlı otellerin restoranlarında çalışan 200 personel üzerinde yürütülmüştür.

Araştırma verilerinin toplanmasında, anket formu kullanılmıştır. Anket formu, konu ile ilgili yapılan literatür taramasından ve ilgili araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır (Kabacık, 2008; Ural, 2007; Sargın 2005).

Anket formu, 2011 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında uygulanmıştır. Geri dönüşü gerçekleşen anket formları, dönüş sırasına göre bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu veriler doğrultusunda personelin kişisel hijyen uygulamaları ile bu uygulamaların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler “SPSS for Windows 15.0” istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan personelin cinsiyet, yaş ve restorandaki görevlerine ilişkin sorular; ikinci bölümde ise personelin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesine ilişkin sorular bulunmaktadır. Birinci bölümde yer alan sorular için mutlak ve yüzde değerlerini gösteren tablolar hazırlanmıştır. İkinci bölümde yer alan bazı sorular için frekans ve yüzde değerlerini gösteren tablolar hazırlanmış ve bu tablolar arasında gerekli olanlarda aritmetik ortalamalar alınarak “khi-kare (χ^2) bağımsızlık testi” uygulanmıştır. İkinci bölümde yer alan sorular için ise “1. hiçbir zaman”, “2. nadiren”, “3. bazen”, “4. sık sık” ve “5. her zaman” şeklinde likert tipi 5’li dereceleme kullanılmış ve t-testi uygulanmıştır.

Tüm istatistiksel analizlerin anlamlılık düzeyleri 0.05 olarak alınmıştır. Ankette ilgili soru ifadelerinin güvenilirlik (içsel tutarlılık) analizi için Cronbach Alfa değerine bakılmıştır. Güvenilirlik analizi, herhangi bir konuda örnekleme oluşturan birimler üzerinden veri toplamak amacıyla geliştirilen ölçme aracını oluşturan ifadelerin (yargı, önerme, soru vb.) kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla kullanılır (Ural ve Kılıç, 2005: 258). Cronbach Alfa katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme kriterlerine göre elde edilen sonuç $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise anket oldukça güvenilirdir (Özdamar, 1999: 522). Buna göre Cronbach Alfa değeri 0.79 olarak hesaplanmış ve anketin oldukça güvenilir olduğu görülmüştür.

BULGULAR

Araştırmaya katılan personelin yaşı ile restorandaki görevlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Personelin Yaşı ile Restorandaki Görevlerinin Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Bilgiler	Kadın		Erkek		TOPLAM		
	N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet	66	33.0	134	67.0	200	100.0	
Yaş	20-27	27	40.9	60	44.8	87	43.5
	28-35	21	31.8	42	31.3	63	31.5
	36-43	18	27.3	32	23.9	50	25.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Restorandaki Görevi	Şef Garson	0	0.0	13	9.7	13	6.5
	Garson	38	57.6	53	39.5	91	45.5
	Komi/stajyer	15	22.7	29	21.6	44	22.0
	Bulaşıkçı	7	10.6	14	10.5	21	10.5
	Aşçı yardımcısı	6	9.1	14	10.5	20	10.0
	Aşçı	0	0.0	11	8.2	11	5.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0

Tablo 1’in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, araştırmaya katılan personelin %33’ü kadın ve %67’si erkektir. Personelin yaşı ile restorandaki görevlerinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, hem kadın hem erkek personelin çoğunluğunun 20-27 yaş grubunda (kadın %40.9; erkek %44.8) olduğu ve garson olarak (kadın %57.6; erkek %39.5) çalıştığı görülmektedir.

Personelin el, yüz ve ayak yıkama uygulamaları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak amacı ile uygulanan t-testinin sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Personelin El, Yüz ve Ayak Yıkama Uygulamalarına İlişkin Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

El, Yüz ve Ayak Yıkama Uygulamaları	Cinsiyet	N	\bar{X}		T	P
			Kadın	Erkek		
Sabahları el-yüz yıkama	Kadın	66	2.32	1.514	.783	.434
	Erkek	134	2.52	1.437		
Yemeklerden önce el yıkama	Kadın	66	2.93	1.336	2.296	.022*
	Erkek	134	3.27	1.313		
Yemeklerden sonra el yıkama	Kadın	66	3.77	1.204	2.606	.010*
	Erkek	134	3.40	1.131		
Tuvalete girmeden önce el yıkama	Kadın	66	2.30	1.390	7.434	.000*
	Erkek	134	1.43	.781		
Tuvalete girdikten sonra el yıkama	Kadın	66	4.14	.932	2.993	.003*
	Erkek	134	4.42	.722		
Dışarıdan eve gelin. el-yüz yıkama	Kadın	66	1.83	1.436	4.555	.000*
	Erkek	134	1.32	0.824		
Dışarıdan eve gelin. ayak yıkama	Kadın	66	3.81	.956	2.639	.009*
	Erkek	134	4.14	1.152		
Akşam yatmadan önce yüz yıkama	Kadın	66	3.02	1.741	1.396	.163
	Erkek	134	2.71	1.632		
Akşam yatmadan önce ayak yıkama	Kadın	66	1.84	1.064	2.628	.009*
	Erkek	134	1.56	.888		

Elde edilen bulgulara göre, “yemeklerden sonra el yıkama”, “tuvalete girmeden önce el yıkama”, “dışarıdan eve gelindiğinde el-yüz yıkama”, “akşam yatmadan önce ayak yıkama”, “yemeklerden önce el yıkama”, “tuvalete girdikten sonra el yıkama” ve “dışarıdan eve gelindiğinde ayak yıkama” uygulamaları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Buna göre; “yemeklerden sonra el yıkama” (kadın $\bar{X} = 3.77$; erkek $\bar{X} = 3.40$); “tuvalete girmeden önce el yıkama” (kadın $\bar{X} = 2.30$; erkek $\bar{X} = 1.43$), “dışarıdan eve gelindiğinde el-yüz yıkama” (kadın $\bar{X} = 1.83$; erkek $\bar{X} = 1.32$) ve “akşam yatmadan önce ayak yıkama” (kadın $\bar{X} = 1.84$; erkek $\bar{X} = 1.56$) uygulamalarına ilişkin puan ortalamalarının kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. “Yemeklerden önce el yıkama” (kadın $\bar{X} = 2.93$; erkek $\bar{X} = 3.27$), “tuvalete girdikten sonra el yıkama” (kadın $\bar{X} = 4.14$; erkek $\bar{X} = 4.42$) ve “dışarıdan eve gelindiğinde ayak yıkama” (kadın $\bar{X} = 3.81$; erkek $\bar{X} = 4.14$) uygulamalarına ilişkin puan ortalamalarının ise erkeklerde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Personelin el, yüz ve ayak yıkama uygulamaları ile ilgili olarak edilen bulgular arasında “tuvalete girdikten sonra el yıkama” uygulamasının gerek kadın gerek erkeklerde en yüksek puan ortalamasına sahip olması en çok bu konuya dikkat edildiği sonucunu ortaya koymaktadır. Buna karşın “tuvalete girmeden önce el yıkama” uygulamasının kadınlarda ve “dışarıdan eve gelindiğinde el-yüz yıkama” uygulamasının erkeklerde en düşük puan ortalamasına sahip olması personelin bu uygulamayı yeteri kadar yerine getirmediğini göstermektedir.

Kabacık (2008) tarafından dört ve beş yıldızlı otellerin mutfaklarında çalışan personel arasında yapılan bir çalışmada, personelin % 93.1’inin mutfığa her girişte, herhangi bir işe başlamadan önce, para vb. maddelere

dokunduktan sonra ve tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadıkları tespit edilmiştir.

Sargın (2005) tarafından Ankara'daki dört ve beş yıldızlı otellerde çalışan yiyecek ve içecek personeli arasında yapılan bir çalışmada, personelin %74.5'inin mutfığa her girişte, herhangi bir işe başlamadan önce ve tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadıkları tespit edilmiştir.

Baş ve Sağlam (1997) tarafından otel beslenme servis personeli arasında yapılan bir çalışmada, işe başlamadan önce ellerini yıkayan personelin %60,7 oranında olduğu tespit edilmiştir.

Arslan ve Çakıroğlu (2004) tarafından aşçılar arasında yapılan çalışmada, aşçıların %44,3'ünün herhangi bir işe başlamadan önce ellerini yıkadıkları, %9,8'inin ise sadece mutfığa girişlerinde ellerini yıkadıkları, %45,9'unun ise mutfığa girişte ve her işe başlamadan önce ellerini yıkadıkları tespit edilmiştir.

Uygun (1998) tarafından yapılan çalışmada, kadın personelin %27'sinin ve erkek personelin %19,5'inin tuvaletten önce, kadın personelin %38,7'sinin ve erkek personelin %31,9'unun tuvaletten sonra, kadın personelin %31,5'inin ve erkek personelin %24,8'inin yemeklerden önce, kadın personelin %40,5'inin ve erkek personelin %37,2'sinin yemeklerden sonra, kadın personelin %36,9'unun ve erkek personelin %38,1'inin dışarıdan eve geldiğinde ellerini yıkadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan personelin el, yüz ve ayak yıkamada kullandığı malzemelerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Personelin El, Yüz ve Ayak Yıkamada Kullandığı Malzemelerin Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

El, Yüz ve Ayak Yıkamada Kullanılan Malzemeler	Kadın		Erkek		TOPLAM		
	N	%	N	%	N	%	
El yıkamada kullanılan malzemeler	Sadece su	0	0.0	0	0.0	0.0	
	Kalıp sabun	30	45.5	54	40.3	84	42.0
	Sıvı sabun	36	54.5	80	59.7	116	58.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Yüz yıkamada kullanılan malzemeler	Sadece su	2	3.0	13	9.7	15	7.5
	Kalıp sabun	33	50.0	110	82.1	143	71.5
	Temizleme jeli/sütü	31	47.0	11	8.2	42	21.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Ayak yıkamada kullanılan malzemeler	Sadece su	21	31.8	68	50.7	89	44.5
	Kalıp sabun	28	42.4	34	25.4	62	31.0
	Sıvı sabun	0	0.0	9	6.7	9	4.5
	Ayak yıkama jeli	17	25.8	23	17.2	40	20.0
TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0	

Elde edilen bulgulara göre, kadın ve erkek personel arasında el yıkamada "sadece su" kullanan personelin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında el yıkamada "kalıp sabun" kullanan kadınların oranı %45.5 ve erkeklerin oranı %40.3; sıvı sabun kullanan kadınların oranı %54.5 ve erkeklerin oranı %59.7'dir. Buna göre, kalıp sabunların sıvı sabunlara göre bakterilerle daha fazla kontamine olabildiği

göz önüne alındığında, araştırma kapsamına alınan gerek kadın gerek erkek personelin kalıp sabun kullanma oranı azımsanamayacak düzeydedir. Bu durum personelin konu hakkında bilgisinin olmadığını veya bu konuya önem vermediğini düşündürmektedir.

Personelin yüz yıkamada kullandıkları malzemeler ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında; yüzünü "sadece su" ile yıkayan personelin oranı gerek kadın (%3) gerek erkek personel (%9.7) arasında düşük bulunmuştur. Bunun yanında erkeklerin büyük çoğunluğu (%82.1) ve kadınların yarısı (%50) yüz yıkamada "kalıp sabun" kullanmaktadır. Yüz yıkamada "temizleme jeli/sütü" kullanan erkeklerin oranı (%8.2) kadınların oranından oldukça düşük seviyededir.

Personelin ayak yıkamada kullandıkları malzemeler ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, erkeklerin %50.7'sinin ve kadınların %31.8'inin "sadece su" kullandığı tespit edilmiştir. Ayak yıkamada gerek "kalıp sabun" gerekse "ayak yıkama jeli" kullanan kadınların oranı (kalıp sabun %42.4; ayak yıkama jeli %25.8) erkeklerin oranından (kalıp sabun %25.4; ayak yıkama jeli %17.2) daha yüksektir. Bu durum kadınların ayak yıkama uygulamasına erkeklerden daha çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan personelin kişisel bakım malzemelerine sahip olma durumunun cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları ile khi-kare (λ^2) bağımsızlık testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Personelin Kişisel Bakım Malzemelerine Sahip Olma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Kişisel Bakım Malzemeleri	Durum	Kadın		Erkek		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%
Kişisel el-yüz havlusu	Var	43	65.2	34	25.4	77	38.5
	Yok	23	34.8	100	74.6	123	61.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
				$\lambda^2 = 52.336$	$Sd = 1$	$p = .000^*$	
Kişisel ayak havlusu	Var	42	63.6	32	23.9	74	37.0
	Yok	24	36.4	102	76.1	126	63.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
				$\lambda^2 = 52.329$	$Sd = 1$	$p = .000^*$	
Kişisel banyo havlusu	Var	60	90.9	120	89.5	181	90.5
	Yok	6	9.1	14	10.4	19	9.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
				$\lambda^2 = .151$	$Sd = 1$	$p = .698$	
Kişisel diş fırçası	Var	64	97.0	130	97.0	194	97.0
	Yok	2	3.0	4	3.0	6	3.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
				$\lambda^2 = .051$	$Sd = 1$	$p = .821$	
Kişisel tırnak makası, tarak/fırça	Var	59	89.4	120	89.5	181	90.5
	Yok	7	10.6	14	10.4	19	9.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
				$\lambda^2 = .150$	$Sd = 1$	$p = .699$	

Elde edilen bulgulara göre, personelin "kişisel el-yüz havlusu" ve "kişisel ayak havlusu"na sahip olma durumları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Buna göre, "kişisel el-yüz havlusu" (kadın %65.2; erkek %25.4) ve "kişisel ayak havlusu" (kadın %63.6; erkek %23.9) bulunan kadınların oranı erkeklerden daha yüksektir. Bu durum, kişisel el-yüz havlusu ve ayak havlusuna sahip olunmasına kadınların daha çok dikkat ettiklerini göstermektedir. Ural

(2007) tarafından yapılan çalışmada ise personelin %56.2'sinin kendisine ait el havlusu, %62.9'unun yüz havlusu ve %78'inin ayak havlusu bulunduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan gerek erkek gerek kadın personelin büyük çoğunluğu "kişisel banyo havlusu" (kadın %90.9; erkek %89.5), "kişisel diş fırçası" (kadın %97; erkek %97) ve "kişisel tırnak makası, tarak/fırça"ya (kadın %89.4; erkek %89.5) sahiptir. Bu durum, personelin kişisel bakım malzemeleri içerisinde bulunan banyo havlusu, diş fırçası, tırnak makası ve tarak/fırça malzemelerine kişisel olarak sahip olmaya dikkat ettiklerini göstermektedir. Benzer şekilde Ural (2007) tarafından yapılan çalışmada da personelin büyük çoğunluğunun kendisine ait banyo havlusu (%93.3), diş fırçası (%99.6) ve tarağının (%94.6) olduğu tespit edilmiştir.

Personelin diş fırçalama ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak amacı ile uygulanan t-testinin sonucu Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Personelin Diş Fırçalamalarına İlişkin Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Diş Fırçalama Zamanları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	t	P
Sabahları	Kadın	66	3.18	1.712	5.372	.000*
	Erkek	134	2.25	1.454		
Yemeklerden sonra	Kadın	66	2.64	1.823	3.148	.002*
	Erkek	134	1.93	1.631		
Akşam yatmadan önce	Kadın	66	1.81	1.423	4.555	.000*
	Erkek	134	1.36	.821		

Elde edilen bulgulara göre, personelin diş fırçalama ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Buna göre; personel arasında "sabahları" (kadın $\bar{X} = 3.18$; erkek $\bar{X} = 2.25$); "yemeklerden sonra" (kadın $\bar{X} = 2.64$; erkek $\bar{X} = 1.93$) ve "akşam yatmadan önce" (kadın $\bar{X} = 1.81$; erkek $\bar{X} = 1.36$) diş fırçalama uygulamalarında kadınların puan ortalamaları erkeklerden daha yüksektir. Bu durum kadınların diş fırçalama erkeklerden daha çok dikkat ettiklerini göstermektedir. Benzer şekilde Ural (2007) tarafından yapılan çalışmada da, dişlerini düzenli olarak fırçalayan kadınların (%77.5) oranı erkeklerden (%69) yüksektir.

Personelin diş fırçalama durumlarına bakıldığında, personelin daha çok sabahları dişlerini fırçaladığı; yemeklerden sonra ve akşam yatmadan önce diş fırçalamalarının düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan personelin banyo yapma, iç çamaşırı değiştirme, çorap değiştirme, kıyafet-iş önlüğü değiştirme ve tırnak kesme uygulamalarının cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Personelin Banyo Yapma, İç Çamaşırı Değiştirme, Çorap Değiştirme, Kıyafet-İş Önlüğü Değiştirme ve Tırnak Kesme Uygulamalarının Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Durum	Kadın		Erkek		TOPLAM		
	N	%	N	%	N	%	
Banyo Yapma	Her gün	14	21.2	31	23.3	45	22.5
	2 günde bir	35	53.0	64	47.8	99	49.5
	3-4 günde bir	17	25.8	39	28.9	56	28.0
	Haftada bir	0	0.0	0	0.0	0	0.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
İç çamaşırı değiştirme	Her gün	17	25.8	11	8.2	28	14.0
	2 günde bir	36	54.5	46	34.3	82	41.0
	3-4 günde bir	13	19.7	74	55.2	87	43.5
	Haftada bir	0	0.0	3	2.2	3	1.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Çorap değiştirme	Her gün	13	19.7	33	24.6	46	23.0
	2 günde bir	42	63.6	58	43.3	100	50.0
	3 günde bir	11	16.7	43	32.1	54	27.0
	Haftada bir	0	0.0	0	0.0	0	0.0
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Kıyafet-iş önlüğü değiştirme	Her gün	5	7.6	8	6.0	13	6.5
	2 günde bir	32	48.5	19	14.2	51	25.5
	3 günde bir	14	21.2	33	24.6	47	23.5
	Haftada bir	13	19.7	45	33.6	58	29.0
	Kirlendiğinde	2	3.0	29	21.6	31	15.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0
Tırnak kesme	Haftada bir	11	16.7	24	18.0	35	17.5
	2 haftada bir	13	19.7	27	20.0	40	20.0
	Ayda bir	42	63.6	83	62.0	125	62.5
	TOPLAM	66	100.0	134	100.0	200	100.0

Elde edilen bulgulara göre, gerek kadın gerek erkek personelin çoğunluğunun "banyo yapma" (kadın %53; erkek %47.8) ve "çorap değiştirme" (kadın %63.6; erkek %43.3) durumları iki günde birdir ve kadınların oranı erkeklerden yüksektir. Personelin "iç çamaşırı değiştirme" durumlarına bakıldığında kadınların çoğunluğunun (%54.5) iki günde bir, erkeklerin çoğunluğunun (%55.2) 3-4 günde bir bu uygulamayı yerine getirdikleri tespit edilmiştir. "Kıyafet-iş önlüğü değiştirme" durumlarına bakıldığında ise yine kadınların %48.5'inin iki günde bir; erkeklerin ise %33.6'sının haftada bir kıyafet-iş önlüğünü değiştirdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, araştırma kapsamına alınan kadınların; banyo yapma, çorap değiştirme, iç çamaşırı değiştirme ve kıyafet-iş önlüğü değiştirme uygulamalarına erkeklerden daha çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Personelin cinsiyete göre "tırnak kesme" durumlarına bakıldığında ise gerek kadın (%63.6) gerek erkeklerin (%62) çoğunluğu tırnaklarını ayda bir kestikleri görülmektedir.

Ural (2007) çalışmasında, hem kadın hem erkek personelin çoğunluğu günde bir ve daha fazla banyo yaptıklarını (kadın % 71.2; erkek % 69.9), her gün çoraplarını (kadın % 73.9; erkek % 66.4) ve iç çamaşırı (kadın % 82; erkek % 54.9) değiştirdiklerini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada personelin %24.3'ünün her gün, %27.2'sinin 2 günde bir, %16.9'unun 3 günde bir, %22.1'inin haftada bir, %2.2'sinin 10 günde bir ve %7.3'ünün 15 günde bir iş önlüğünü değiştirdiği tespit edilmiştir.

Şanlıer ve Hussein (2008) tarafından yiyecek içecek hizmeti veren otel mutfakları ve personeli üzerine yürütülen bir çalışmada, personelin % 6.3'ünün her zaman, % 93.7'sinin ise bazen giysilerini temizleriyle değiştirdikleri tespit edilmiştir.

Sargın (2005) tarafından yapılan çalışmada dört ve beş yıldızlı otellerde çalışan yiyecek ve içecek personelinin %55'inin iş üniformasını her gün temizlediği, %29.3'ünün 3 günde bir temizlediği, %10.8'inin haftada bir temizlediği ve %4.9'unun 15 günde bir temizlediği saptanmıştır. Aynı çalışmada personelin %67.7'sinin her gün banyo yaptığı tespit edilmiştir.

Kabacık (2008) tarafından yapılan çalışmada, personelin %88.6'sının üniformasını her gün temizlediği tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Gaziantep'te faaliyet gösteren dört ve beş yıldızlı otellerin restoranlarında çalışan personelin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi ve bu uygulamaların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla planlanıp yürütülen bu çalışmada personelin kişisel hijyen uygulamalarında bazı eksiklikler olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; personelin el, yüz ve ayak yıkama uygulamaları arasında daha çok tuvalete girdikten sonra ellerini yıkadıkları, ancak diğer durumlarda el yıkama konusuna yeterli özeni göstermedikleri tespit edilmiştir.

Personel arasında ellerini sadece su ile yıkayan personel bulunmamakta, personelin çoğunluğu el yıkamada sıvı sabun kullanmaktadır. Personel arasında kişisel el, yüz ve ayak havlusu bulunan kadınların oranı erkeklerin oranından yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Personelin diş fırçalama durumlarına bakıldığında, personelin daha çok sabahları dişlerini fırçaladığı, yemeklerden sonra ve akşam yatmadan önce diş fırçalamalarının düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Bunun yanında araştırma kapsamına alınan kadınların; banyo yapma, çorap değiştirme, iç çamaşırı değiştirme ve kıyafet-iş önlüğü değiştirme uygulamalarına erkeklerden daha çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Aksoydan, E. (2007). Hygiene Factors Influencing Customers' Choice of Dining-Out Units: Findings From A Study of University Academic Staff. *Journal of Food Safety* 27: 300–316.

Arduser, L. and Brown, D. R. (2005). HACCP and Sanitation in Restaurants and Food Service Operations: A Practical Guide Based On The FDA Food Code. Atlantic Publishing Group: USA

Barber, N., Goodman, R. J. ve Goh, B. K. (2011). Restaurant Consumers Repeat Patronage: A Service Quality

Concern. *International Journal of Hospitality Management*. 30(2): 329-336

Baş, M. ve Sağlam, F. (1997). Otel Beslenme Servis Personelinin Kişisel ve Çevre Hijyen Bilgisinin Ölçülmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 26(1): 28-32.

Brown, S., Gummesson, E., Edvardsson, B., Gustavsson, B., (1991). *Service Quality: Multidisciplinary and Multinational Perspectives*. Lexington Bulks: NY.

Çetiner, H. (2010). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Hijyen, Sanitasyon ve Personelin Hijyen Kurallarına İlişkin Davranışlarında Eğitim Faktörü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı

Kabacık, M. (2008). Dört ve Beş Yıldızlı Otel Mutfaklarında Çalışan Personelin Gıda Güvenliği Konusundaki Bilgilerinin Saptanması. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı Aile Ekonomisi Ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

[Kabara, J. J.](#) ve [Brady, M. B.](#) (1984). Contamination of Bar Soaps Under "In-Use" Conditions. [Journal of Environmental Pathology, Toxicology and Oncology](#). 5(4-5):1-14

Kalınç, N. (2006). Zonguldak İl Merkezi İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin El Hijyenine Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı: Zonguldak

Kendall A., Landers, T., Kirk, J. ve Young, E. (2012). Point-Of-Care Hand Hygiene: Preventing Infection Behind The Curtain. *American Journal of Infection Control*. 40(2012):3-10

Monteiro, P. A. (2000). Factors That Influence The Decision of Patrons to Dine at Selected Indian Restaurants In The Twin Cities. Master of Science Degree With a Major in Hospitality and Tourism. The Graduate College University of Wisconsin-Stout, Menomonie.

National Restaurant Association (1983). *Consumer Expectations With Regard To Dining At Family Restaurants*. Washington, DC: National Restaurant Association Research and Information Service Department.

Nenstiel, R. O., White, G. L., Aikans, T. (1997). Clinical Alert: Handwashing-A Century of Evidence Ignored. *Clinician Reviews* 7(1): 55-58

Özdamar, K. (1999). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Eskişehir: Kaan Kitapevi.

Petty, C. W. (2009). PACU - Why Hand Washing Is Vital! *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 24(4): 250-253

Ryu, K., Han, H., and Kim, T.H., (2008). The relationships among overall quick-casual restaurant image, perceived

value, customer satisfaction and behavioural intentions. International Journal of Hospitality Management, 27(2008): 459-469.

- Sargın, Y. (2005). Ankara'daki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yiyecek ve İçecek Personelinin Hijyen Bilgileri ve Uygulamalarının İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Ev Ekonomisi (Beslenme Bilimleri) Anabilim Dalı
- Sarter, G. ve Sarter, S. (2012). Promoting a Culture of Food Safety to Improve Hygiene in Small Restaurants in Madagascar. Food Control 25(2012): 165-171
- Soydaş, E. Ö. (2007). Okul Çocuklarına Hijyen Alışkanlığı Kazandırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı: İstanbul
- Sutton, S. (2009). Hand Washing-A Critical Aspect of Personal Hygiene in Pharma. Journal of Validation Technology, 15(4): 50-55
- Şanlıer, N. ve Hussein, A. T. (2008). Yiyecek-İçecek Hizmeti Veren Otel Mutfakları ve Personelinin Hijyen Yönünden Değerlendirilmesi: Ankara İli Örneği. Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(2): 461-468
- Ural, D. (2007). Konaklama İşletmelerinde Çalışan Personelin Kişisel Hijyen Bilgileri ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss İle Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uygun, Z. S. (1998). Antalya'daki Üç, Dört ve Beş Yıldızlı Otellerin Mutfak ve Restaurantlarının Sanitasyon Durumu, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- Threemitaya, S. (2003). Factors That Influenced The Decisions of Customers to Dine at Selected Restaurants in Bangkok, Thailand. The Graduate School University of Wisconsin-Stout, Menomonie. Unpublished master's thesis

Extensive Summary

A Field Research on Personal Hygiene Practices of Personnels Working in Restaurants of Four and Five Star Hotels in Gaziantep

In this research, it has aimed to identify the personal hygiene practices of personnels working in restaurants of four and five star hotels in Gaziantep, and investigate whether these practices are statistically significant difference depending on the variable of gender. In this research was used descriptive survey model and it was carried out in the months of July and August in 2011 with participation of 200 personnels.

33% of the personnel who participated in the research are female and 67% are male. When the situation about the hand, face and foot washing practices of personnel is examined, having highest point average of both females and males related to "washing hands after toilet" shows that watched out most to this issue. In spite of that, having least point average among females of "washing hands before toilet" and among males of "washing hand-face when came from outside" shows that personnel is not implement enough these practices.

When the materials used to washing face of personnel is observed, it showed that most of males (82.1%) and half of females (50%) used "soap bar".

It was determined that about half of males (50.7%) and 66.4% of females washed their feet with "only water". Rate of females used both "soap bar" and "feet cleaning gel" in washing feet is higher than the rate of males. This situation is showed that females is more careful than males in washing feet. According to the findings obtained from this research, the rate of females have got "personal hand-face towel" (female 65.2%; male 25.4%) and "personal foot towel" (female 63.6%; male 23.9%) is also higher than males.

The most of female and male personnels who participated in the research have got "personal bath towel" (female 90.9%; male 89.5%), "personal toothbrush" (female 97%; male 97%) and "personal nail clippers, comb/brush" (female 89.4%; male 89.5%). This situation shows that personnel washed out having personally bath towel, toothbrush, nail clippers and comb/brush among personal care materials.

When the situation about the brushing tooth of personnel is examined, personnels brushed mostly their teet in the mornings; brushing tooth practices after meals and before going to bed is low level. Point average of females brushing tooth practices such as "mornings" (female $\bar{X}=3.18$; male $\bar{X}=2.25$); "after meals" (female $\bar{X}=2.64$; male $\bar{X}=1.93$) and "before going to bed" (female $\bar{X}=1.81$; male $\bar{X}=1.36$) is higher than males.

According to the findings obtained, the situations about the “*having bath*” (female 53%; male 47.8%) and “*changing socks*” (female 63.6%; male 43.3%) of most of female and male personnels are once in two days and rate of females is higher than males. Most of females (54.5%) changed their underwears once in two days, most of males (55.2%) changed their underwears once a week, 48.5% of females changed their clothes-work uniforms once in two days, 33.6% of males changed their clothes-work uniforms once a week. Accordingly, it is determined that females who participated in this research is higher practices such as having bath, changing socks, changing clothes-work uniforms, changing underwears than males

When the situation about the “cut nails” in terms of gender of personnel is considered, it showed that both females (63.6%) and males (62%) cutted their nails once a month.